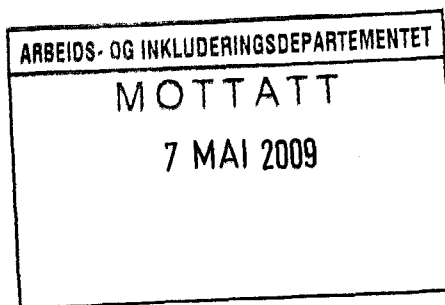

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Pensjonsavdelingen
Postboks 8019 Dep
0030 Oslo

Administrerende direktør/
Director General

Kongens gt. 6
P.b. 8131 Dep.
NO-0033 Oslo
Tel.: +47-21 09 49 90
Fax: +47-21 09 49 98

Internet: www.ssb.no
E-post/E-mail: ssb@ssb.no

Oslo, 28.04.2009

Deres ref.: 2009 01969-/SEB, Vår ref.: 09/1083

Saksbehandler: Dennis Fredriksen / Nils Martin Stølen

Gruppe for offentlige økonomi

Høring om forslag til enkelte tilpasninger i deler av folketrygdens regelverk fra 2011

Vi viser til tilsendt høringsnotat fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet 3. april 2009 om forslag til enkelte tilpasninger i deler av folketrygdens regelverk fra 2011.

Foruten tilrettelegging av dødelighetsstatistikk har Statistisk sentralbyrå under arbeidet med pensjonsreformen hatt som oppgave å belyse konsekvensene av ulike utforminger av regelverket i folketrygden. Den dynamiske mikrosimuleringsmodellen MOSART er i stor grad benyttet i forbindelse med disse vurderingene. Modellen er godt tilrettelagt for å belyse flere av de problemstillingene som tas opp i høringsnotatet.

Til forslagene om endringer i *etterlattepensjon og gjenlevendes alderspensjon* har vi følgende kommentarer:

En ordning med etterlattepensjon og arv av pensjonsrettigheter ligger inne i dagens system. Hovedeffekten kan beskrives som at kvinner (og menn) som har blitt økonomisk forsørget av sin ektefelle (i et ekteskap av en viss varighet og/eller med barn), vil være forsikret gjennom folketrygden mot (deler) av det økonomiske tapet som oppstår hvis ektefellen dør. I hovedtrekk vil den forsørgede være sikret (om lag) 55 prosent av den felles inntekten ekteparet ville hatt som pensjonister. Dette skjer uten noen motytelse fra forsørgeren, verken i form av ekstra premie, eller i form av at forsørgeren eventuelt måtte avstått deler av sin egen pensjon i den grad han (eller hun) hadde levd lengst. I spesialtilfellet der paret har lik fordeling av inntektene, vil begge ha en liten fordel av arv av pensjonsrettigheter som alderspensjonister (om lag 10 prosent påslag i egen tilleggs pensjon).

Det er lagt opp til at denne ordningen skal videreføres med det nye pensjonssystemet. Den må imidlertid tilpasses pensjonsreformen forøvrig, i det minste for å fange opp levealderseffekter og underregulering av løpende pensjoner. Samtidig er tankegangen bak den eksisterende etterlatteordningen vanskelig å forene med de aktuariske prinsippene i pensjonsreformen, hvor forventningsverdien av alle ekstraytelser skal tilsvare det man har betalt inn.

Det er to forhold som bør avklares rundt tilpasningen:

- i. Når skal etterlattepensjonister gå over på alderspensjon?
- ii. Om og eventuelt hvem sitt forholdstall og underregulering skal legges til grunn i beregningen av den arvede rettigheten.

Punkt (i) bør diskuteres først, ettersom dette har betydning for hvor stor vekt en skal legge på insentiver knyttet opp mot fleksibel tidligpensjonering. Konklusjonen om at de etterlatte kan velge å beholde

etterlattepensjonen fram til 67 år, men ikke samtidig ta ut alderspensjon, virker rimelig i lys av forslaget til tilpasning for uførepensjonen.

Under punkt (ii) er det to alternativer å velge mellom:

- a) Det er mulig å benytte gjenlevendes forholdstall og underregulering på den arvede rettigheten. Hovedvekten blir dermed lagt på aktuarisk nøytralitet og insentivene til pensjonering som følger av dette. Forutsatt at man blir enke/enkemann før man blir alderspensjonist, vil forventet verdi av utbetalingen til den gjenlevende være upåvirket av når den gjenlevende pensjonerer seg.
- b) Det er mulig å benytte avdødes forholdstall og underregulering. Hovedvekten legges da på at den gjenlevende skal være sikret 55 prosent av den felles økonomien ekteparet hadde som pensjonistpar på det tidspunkt forsørgeren døde. Dette vil representere en videreføring av dagens system for en klar majoritet av de som blir etterlatte.

Høringsnotatet vektlegger insentiver og foreslår punkt (a). Selv i dag er flertallet av de som omfattes av etterlatteordningene alderspensjonister, og de fleste er også alderspensjonister på det tidspunktet hvor de blir enker / enkemenn. Dette bildet forsterkes framover dersom levealderen fortsetter å øke. Betydningen av insentivene for den gjenlevendes pensjonering er dermed av liten interesse. Selv for de 5-6 prosent av de som omfattes av etterlatteordninger og som er i alderen 62-67 år, vil insentivene være svekket fordi etterlattepensjonen kan løpe fram til 67 år.

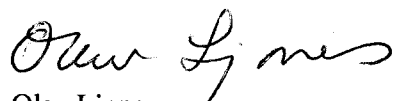
Alternativ (a) kan imidlertid gi insentiver til utsatt pensjonering for gjenlevende i par med stor aldersforskjell: En kvinne i 60-årene som er gift med og forsørget av en god del eldre mann, bør trolig vente med å ta ut pensjonen, da dette vil øke nåverdien av hennes egen pensjon.

Provenyvirkningene av begge alternativene (a) og (b) ovenfor er små, spesielt på kort sikt. Fordelingsvirkningene kan derimot vise seg å bli store for en del kvinner. Effektene går langs tre kanaler:

- Med avdødes underregulering i alternativ (b) vil underreguleringen normalt ha løpt i flere år, og dette virker innstrammende. I en del tilfeller kan dette stramme inn pensjonen med 10-15 prosent.
- Med avdødes fødselsår i alternativ (b) vil forholdstallet normalt være litt lavere (avdøde er som oftest eldst), og dette øker pensjonsytelsene litt.
- Avdødes pensjonsalder og gjenlevendes pensjonsalder kan avvike mye, og dette vil være av stor betydning. I de fleste tilfellene vil avdøde trolig ha samme eller litt høyere pensjonsalder enn gjenlevende (er eldst, er mann), og dette øker pensjonen noe. Det er imidlertid en asymmetri her: Når avdøde har stått lenge i jobb, mens gjenlevende gikk av tidlig, vil den arvede rettigheten være av stor betydning. Bruker en her gjenlevendes forholdstall som i alternativ (a), kan pensjonen reduseres med opp mot 100.000 kroner og/eller nesten halveres. Motsatt, når avdøde gikk av tidlig, og gjenlevende jobbet lenge, blir den arvede rettigheten av liten betydning. For en del kvinner kan alternativ (a) derfor ha store økonomiske konsekvenser.

Vi har ingen større kommentarer til de andre delene av høringsnotatet. Forslagene omkring uførepensjon virker rimelige i lys av hva som tidligere er lagt til grunn for pensjonsreformen.

Med vennlig hilsen

Olav Ljones
assisterende adm. direktør